

Keskkonnakaitse seisukohalt on mõistlik kasutada tooteid ning kaupu, millest jääb järele võimalikult vähe ohtlikke aineid sisaldavaid jäätmeid.

Ei olegi väga keeruline? Igaüks saab ju sellega hakkama. Tegelikult on see üldarusaadav ja loogiline osa keskkonnasõbralikuks ja tubliks inimeseks olemisest. Kui on kindel, et tarbimisega kaasnevad jäätmed on keskkonnasõbralikult käideldud, saab ka ostmisest puhta südamega mõnu tunda. Aita sellele kaasa!

Teabematerjali koostaja:
Keskkonnaministeeriumi
Jäätmeosakond

Täiendav info: tel 6262867

Tallinn 2008

Elektronilisel kujul on teabematerjal Keskkonnaministeeriumi veebilehel
<http://www.envir.ee/379654>

Kuidas jäätmehoolduskulusid vähendada?

Mida hoolikamalt jäätmeid sortida ja mida rohkem neid taaskasutusse saata, seda vähem jääb neid segaolmejäätmete konteinerisse ning seda vähem tuleb jäätmeveo eest maksta.

Üks elanik tekitab umbes 400 kg jäätmeid aastas, seega tekitab 4-liikmeline pere aastas jäätmeid ligi 1600 kg ehk ~8m³ või ~8000 liitrit (1m³ jäätmeid kaalub ligi 200 kg). Kui see jäätmete kogus vedada ära 140-240-liitriste konteinerite kaupa, läheb see perele aastas maksma 1500-2500 krooni (sõltuvalt jäätmeveo piirkonnas kehtestatud veo hinnast).

Kuna segaolmejäätmetest üle poole on biolagunevad (23% paber ja papp, 42% muu biolagunev materjal) ning ligi üks kolmandik on pakendid (osa pakendist - paber ja papp, on samuti biolagunev), siis juba nende jäätmeliikide eraldi kogumisega tekib 70% vähem segaolmejäätmeid kui varem.

Seega tekib perel, kes kogub eraldi vaid pakendi ja biolagunevad jäätmed 8000 liitri asemel 2500 liitrit segaolmejäätmeid aastas.

Mida eraldi koguda ja kuhu mida panna?

Tagatisrahaga pakend - saab viia tagatisrahaga pakendi tagasivõtu kohta. **SAAB TAGASI TAGATISRAHA.**

Segapakend - saab viia segapakendi-jäätmete konteinerisse. Tavaliselt on kogumispunktis eraldi konteiner segapakendi ning paberi ja papi jaoks, mõnel pool ka klaaspakendi jaoks. Kui eraldi klaaspakendikonteinerit ei ole, läheb klaaspakend segapakendi konteinerisse. **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Paber- ja pappjäätmed - saab viia paber- ja papijäätmete konteinerisse; võib põletada ka koduses ahjus. Teatud elamutüüpide korral (nt. korterelamu juures) võib omavalitsus nõuda vanapaberikonteineri olemasolu.

ÜLDJUHUL SAAB ÄRA ANDA TASUTA VÕI OLULISELT ODAVAMALT KUI SEGAOLMEJÄÄTMEID.

Biolagunevad jäätmed - saab komposteerida piisava ruumi olemasolu korral oma aias, korteriühistutel on mõistlik tellida eraldi biolagunevate jäätmete konteiner. Teatud elamutüüpide (nt korterelamu) korral võib omavalitsus nõuda biolagunevate jäätmete konteineri olemasolu. **SAAB ÄRA ANDA OLULISELT ODAVAMALT KUI SEGAOLMEJÄÄTMEID.**

Aia- ja haljastusjäätmed - saab komposteerida piisava ruumi olemasolu korral oma aias või viia jäätmejaama (kõik jäätmejaamad aia- ja haljastusjäätmeid vastu ei võta). **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Ohtlikud jäätmed (patareid, akud, kemikaalid, nende paken did jne) - saab viia jäätmekogumispunkti või jäätmejaama. Patareidid ja akusid võetakse vastu ka bensiinijaamades ja kauplustes. **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Ehitus- ja lammutusjäätmed - on soovitatav koguda eraldi puit-, metall- ja püsijäätmed ning muu ehituspraht. Need tuleb viia jäätmejaama või anda üle jäätmekäitlejale. **OSA LIIGITI KOGUTUD MATERJALIDEST (nt PUITU, METALLI, SILI-KAATTELLISEID jne) ON VÕIMALIK MÜÜA VÕI ÄRA ANDA TASUTA. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTME TE SEGU ÜLEANDMISEL TULEB KÄITLJALE MAKSTA.**

Elektronikajäätmed ja vanarehvid - saab viia poodi, kust kaivatsetakse osta uus toode. Kui ei ole kavatsust uut toodet osta, tuleb viia need lähemasse kogumispunkti või jäätmejaama, kus neid vastu võetakse. **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Romusõidukid - saab viia sama automodelit müüvale kauplusele või viia autolammutustöökotta (romulasse). Lammutustõendi esitamisel ARK-ile kustutatakse auto registrist. **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Vanad ravimid - saab viia tagasi apteeki või ohtlike jäätmete kogumispunkti. **SAAB ÄRA ANDA TASUTA.**

Fakte:

- Ostes pakendatud kaupa, maksad ka pakendi eest. Visates pakendi prügikasti, maksad selle eest jälle - nüüd juba prügivedajale.
- Ostes probleemtooteid (autorehve, olmeelektronikat jne), maksad ka nende jäätmete käitlemise tasu. Visates need tooted hiljem prügikasti, maksad nende käitlemise eest jälle - nüüd juba prügivedajale.

Kodus liigiti kogumise korraldamine

Korteris - palju oleneb sellest, kas ühistu otsustab jäätmeid sortida või mitte.

Ilma ühistu toetuseta on siiski võimalik mõningaid jäätmeid eraldi koguda. Sel juhul keskkonnasõbralikkuse kõrval puudub majanduslik stiimul, kuna jäätmetekitaja maksab prügivedajale sama palju, kui kõik need naabrid, kes jäätmeid ei sordi. **Ühistu toetusel** on võimalik tellida eraldi konteiner biolagunevale jäätmete, paberi jne jaoks. Eraldi kogutud jäätmete üleandmise hind on odavam kui segaolmejäätmete korral.

Korteris, kui maja ümber on palju ruumi - maal asuva korterelamu jäätmehooldus erineb linna korterelamust selle poolest, et maal (hajaasustuse korral) on eraldi kogutud biolagunevaid jäätmeid võimalik kohapeal kompostida ja valminud komposti kasutada. Kõik sõltub ühistu otsusest ning sellest, kas leitakse inimene, kes on valmis kompostimisprotsessi jälgima ja suunama.

Linnamaja ja maamaja - ei ole vahet, kas maja asub linnas või maal, oluline on see, kas majas elav jäätmetekitaja on valmis oma jäätmeid eraldi koguma.

Jäätmete kodus põletamisest
Kodus võib põletada vaid immutamata ja värvimata puitu ning kiletamata paberit või pappi. Plastidest on lubatud põletada polüetüleenkilet ja polüpropüleen (tootel on märk PE või PP või tekst - „võib põletada“). Selliseid jäätmeid tuleb põletada väikeses koguses ja kõrgel temperatuuril.

Nimetatud plastide põletamine madalal temperatuuril võib ära rikkuda ahju ja korstna! Teiste plastide põletamisel tekivad mürgised gaasid.

Jäätmeid sorteerida! Milleks?

Meil kõigil tekib jäätmeid ja mida paremini meil läheb majanduslikus mõttes, seda rohkem neid tekib. Et meie keskkond oleks puhas ja elamiskõlblik nii meile kui ka tulevastele põlvedele, tuleb pöörata järjest rohkem tähelepanu jäätmetekke vähendamisele, jäätmete ohutumaks muutmisele ning nende taaskasutamisele.

Kõige odavam ja lihtsam viis jäätmete ohtlikkuse vähendamiseks ja taaskasutusse suunamiseks on nende sortimine tekkekohal.

See juhend annab ülevaate jäätmehooldusest riigi, omavalitsuste, ettevõtete ja elanike tasemel. Põhitähelepanu on pööratud jäätmete sortimise vajadusele ning elanike õigustele ja kohustustele jäätmetega ümberkäimisel.

Fakte:

- Eesti elanik tekitab keskmiselt 400 kg, s.o 2 m³ olmejäätmeid aastas. Keskmine eurooplane tekitab 550 kg (linnas rohkem, maal vähem) jäätmeid.
- Euroopa elaniku kohta on keskmine kogujäätmeteke 3,5 t/a, millest ohtlikud jäätmed moodustavad 3%. Eesti keskmine kogujäätmeteke elaniku kohta on 13 t/a, millest ohtlikke jäätmeid on 60% (põhjuseks on siin põlevkivil baseeruv energeetika).
- 20 % Eesti elanikonnast (ligi 270 000 elanikku) ei oma jäätmeveo lepingut prügivedajaga.
- 10% Eesti elanikonnast (ligi 135 000 elanikku) regulaarselt põletab jäätmeid.

Mida me jäätmete liigiti kogumisega võidame?

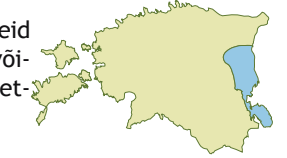
Puhtam keskkond. Igast tootest saab kunagi jääde ja jäätmete muutunud toode asendatakse uuega. Samas enamiku toodete tootmisel on võimalik kasutada vanade toodete materjale või neist saadud energiat, mis läbi jõuab prügilasse vähem jäätmeid ja uue tooraine saamiseks koormatakse keskkonda vähem.

Oluline põhjus jäätmete liigiti kogumiseks on ka nende ohtlikkus. Ohtlikud jäätmed võivad reostada õhku, pinnast, pinna- ja põhjavett. Seega tuleb ohtlike jäätmete käitlemisel rakendada karmimaid keskkonnakaitsemeetmeid kui tavajäätmete korral.

Riigi jäätmehooldusalased kohustused:

Eesmärgi jäätmeid liigiti koguda ja neist võimalikult suurt osa taaskasutada on võtnud endale ka Euroopa Liit. Euroopa Liidu riigid on ühise arengu nimel seadnud endale ühtsed eesmärgid ja mängureeglid. Iga Euroopa Liidu riik peab neid mängureegleid järgima.

Ka Eesti riigil on kohustus neid reegleid järgida, kuid seda on võimalik teha vaid omavalitsuste, ettevõtete ja elanike kaasabil.

Vabariigi Valitsuse ja Keskkonnaministeeriumi (edaspidi KKM) ülesanne on koordineerida koostöös omavalitsustega, jäätmekäitlejate ja nende ühendustega ühtse jäätmehoolduspoliitika elluviimist. KKM korraldab jäätmealaste strateegiliste dokumentide (nt riigi jäätmekava) ja õigusaktide eelnõude koostamist, ohtlike jäätmete käitlussüsteemi väljaarendamist, ohtlike jäätmete käitluslitsentside andmist, pakendite ja probleemtoodete taaskasutamisega seotud tegevust jm. Maakonna tasandil on oluline roll KKM keskkonnateenistustel kui keskkonnakompleksloa, jäätmeloa ja/või jäätmekäitleja registreerimistöendi andjail.

Riigi olulisemad jäätmehooldusalased eesmärgid:

- Eesti jäätmehoolduse koordineerimine;
- Põlevkivitööstuse keskkonnamõju vähendamine;
- Uue jäätmehooldusalase infrastruktuuri väljaarendamine.

Omavalitsuste jäätmehooldusalased kohustused:

Jäätmehoolduse oma haldusterritooriumil peab korraldama iga omavalitsus ise. Ühtlasi tuleb tagada elanikele võimalus koguda jäätmeid liigiti.

Jäätmehoolduse arendamiseks kinnitab kohalik omavalitsus **jäätmekava**, milles on kirjas lähiaastate jäätmehoolduse eesmärgid.

Jäätmehoolduse korraldamiseks kehtestatakse **jäätmehoolduseeskiri**, mis käsitleb linnas või vallas tekkivate olmejäätmete käitlemist, ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete, tervishoiu- ja veterinaarteenuse jäätmete ning muude omavalitsuse meelest oluliste jäätmete käitlemise korda. Eeskiri sätestab ka jäätmeveo piirkonnad, järelvalve ja tervisekaitse nõuded ning sortimisele ja jäätmete kogumiskohtadele esitatavad nõuded.

Omavalitsus kehtestab korraldatud jäätmeveo reeglid. Tavaliselt korraldatakse olmejäätmete kogumist ja vedu, kuid reguleerida võib ka muude jäätmete käitlemist. Vajalik on omada ülevaadet ka jäätmetekitajatest ja tekitatud jäätmete käitlemisest. Asutada tuleb **jäätmevaldajate register**.

Kohaliku omavalitsuse üksus võib jäätmevedu korraldada nii iseseisvalt kui ka koostöös teiste kohalike omavalitsusega.

Elanik peab juhinduma jäätmehoolduseeskirjast, kus on kirjas, kuhu võib omavalitsuse territooriumil eri liiki jäätmeid ära anda.

Miks on vaja korraldatud jäätmevedu? Korraldatud olmejäätmeveo eesmärk on hõlmata jäätmekäitlusesse kõik jäätmetekitajad - ka need eramajapidamised, suvilapiirkonnad ja väikeettevõtted, kes ei ole veel prügiveoga liitunud. Korraldatud jäätmevedu annab igale elanikule ning ettevõtjale kindluse, et tema olmejäätmeid käideldakse parima hinnaga ning võimalikult keskkonnasõbralikult.

Korraldatud jäätmevedu - mis see on? Omavalitsus määrab jäätmeveo piirkonnad, jäätmeveo teenustasu piirmäärad ja jäätmeveo tüüptingimused ning annab piirkonnas konkursi võitnud (odavaimat veo hinda pakkunud) vedajale kuni viieks aastaks jäätmeveo ainuõiguse.

Korraldatud jäätmevedu Kohalik omavalitsusorgan korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata peale olmejäätmete ka muid jäätmeid, kui seda tingib oluline avalik huvi.

Korraldatud jäätmevedu aitab vältida:

- Prügistatud teeääri ja metsaaluseid;
- Jäätmete põletamist avamaal ja ahjus;
- Jäätmete matmist;
- Jäätmete asetamist võõrasse konteinerisse.

Ettevõtete jäätmehooldusalased kohustused:

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust keskkonnamoju vähendamiseks, jäätmeluba, jäätmekäitleja registreerimist ja ohtlike jäätmete käitluslitsentsi.

Kui linna- või vallavalitsus peab vajalikuks, võib ta nõuda ettevõtelt ka jäätmekava.

Ettevõtte tasandiga on tihedalt seotud tootja vastutuse põhimõte. Nii on **tootja kohustatud** korraldama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud pakenditest ja probleemtoodetest (elektroonikatoodetest, autoromudest, vanarehvidest, patareidest, akudest jne) tekkivate jäätmete **tasuta kogumise**. Kokku kogutud jäätmed suunatakse taaskasutusse. Juhul kui materjale ei ole võimalik taaskasutada, ladestatakse need prügilasse.

Ettevõtted peavad sortima jäätmeid samamoodi nagu kodumajapidamised.

Kontroll ja järelvalve: Riigi tasandil teostab jäätmehoolduse järelvalvet Keskkonnainspeksioon. Õigus omavalitsuse territooriumil jäätmehoolduse kontrollimiseks on ka asjaomasel omavalitsusorganil.

Keskkonnainspeksiooni üle-eestiline telefoninumber on **1313**

Sellel numbril on õigus ja kohustus helistada igal kodanikul, kes märkab keskkonnaga seotud probleemi.

Elanike jäätmehooldusalased kohustused on järgmised:

Liitumine korraldatud jäätmeveoga.

Juhul kui omavalitsuse korraldatud jäätmevedu piirkonnas ei ole, peab jäätmevaldaja ise korraldama jäätmete käitlemise seadusega sätestatud korras:

- viima oma jäätmed prügilasse või jäätmejaama;
- kasutama prügiveoettevõtte teenust.

Et olmejäätmeid saaks võimalikult suures ulatuses taaskasutada, tuleb need enne prügilasse ladestamist sortida. Eraldi tuleb koguda biolagunevad jäätmed, pakendijäätmed, ohtlikud jäätmed, probleemtoodete jäätmed ning ehitus- ja lammutusjäätmed. Eraldi kogutud jäätmed tuleb paigutada liigile vastavasse konteinerisse, kogumispunkti või jäätmejaama.

Alates 2008. aastast ei võta ükski prügila vastu sortimata jäätmeid - jäätmed tuleb eelnevalt sortida. Kui jäätmete tekitaja ei tee seda ise, teeb seda jäätmekäitleja jäätmetekitaja kulul.

Eraldi kogutud jäätmete vastuvõtu korraldab:

- pakendite ja probleemtoodete jäätmete tootja või maaletooja või tootjavastutusorganisatsioon koostöös omavalitsusega;
- muude jäätmete korral omavalitsus.

Metsaalune ei ole jäätmete tasuta äraandmise koht - selleks on jäätmekogumispunkt ja jäätmejaam!

Elanike jäätmehooldusalased õigused:

Elanikul on õigus tekitada nii palju jäätmeid kui ta tahab. Oluline on, et ta sordib need juba tekkekohal ning annab üle luba omavale jäätmekäitlejale